

terciana (MED)

Malaltia produïda per protozoos intracel·lulars del gènere *Plasmodium*, transmesa per les femelles del mosquit *Anopheles*, encara causa una gran mortaldat anual. Part del seu cicle es produeix al mosquit i necessita de l'ésser humà per a completar el cicle sexual. Vuit dies després de la picada del mosquit, apareix la malaltia clínica, en envair les hematies i provocar la destrucció de l'hemoglobina. La nova picada del mosquit al malalt infectat absorbeix les gàmetes o forma sexual diferenciada i tornaran a ser inoculats a les persones per a seguir-ne el cicle. La malaltia provoca afectació del sistema nerviós central, de la melsa, del fetge, dels ronyons i de la placenta. El nom de *terciana* prové del cicle febril que es dona cada tres dies o cada quatre (quartana), apareixent febre intensa fins els 41é, d'hores de duració, desapareixent a les 2-6 hores, deixant un estat de gran debilitat. La tendència de la malaltia, si no provoca la mort, és l'eliminació natural del paràsit, o bé a la cronicitat, en forma de parasitemies permanents amb poca expressió clínica però debilitants.

El paludisme ha estat endèmic a Benidorm pràcticament fins els anys quaranta del segle XX. La presència de zones de saladar, de sènies, pous, tolls a la vora de la mar, basses, etc i la presència al

Mediterrani del mosquit *Anopheles* va provocar que el número de malalts i de morts fóra molt elevat, particularment a l'estiu, època de major reproducció del mosquit. Al 1847, la tercera part de les 192 defuncions del Registre Civil van estar provocades per la terciana. El tractament específic de la malaltia era la *quinina*, descoberta en 1820 (vegeu **quinina MED.**), que era facilitada pels navegants de Benidorm que feien rutes a l'Àfrica i Amèrica. Als anys quaranta es posaren intenses mesures en marxa per eradicar la malaltia a càrrec dels metges Bayona i Martorell, com la creació d'un dispensari antipalúdic al col·legi de les monges de la Doctrina Cristiana. En aquesta època les mesures preventives, posades en marxa a través de les xefatures provincials de sanitat van ser tres: utilització de petroli escampat en capa fina en la superfície de l'aigua que matava la larva per asfíxia; utilització de verins en forma de pols que destruïa la larva per ingestió, aquest menys emprat per ser més tòxic i més car, i la utilització de peixos anomenats *gambusies* que, amollats en basses, pous i zones d'aigües estancades, s'alimentaven de larves de mosquit, per les quals tenien una gran avidesa. Totes aquestes mesures, més el fet de començar a urbanitzar algunes zones del poble, van fer desaparèixer la malaltia. Vegeu **paludisme MED.**

Diccionari de
Benidorm